

# הלכה למעשה ולמשיחא בדרה היומי

## מסכת סוטה

### תוכן

- 1.....הלכה למעשה.
- א. כלום יש לך עבד שמברכין אותו ואינו מאזין.....1
- ב. בזמן ששליח צבור אומר מודים העם ... אומרים ... מודים אנחנו לך ... הילכך נימרינהו לכולהו.....4
- ג. לעולם תהא אימת צבור עליך שהרי כהנים פניהם כלפי העם ואחוריהם כלפי שכינה.....5
- ד. דאין הכהנים רשאים לעלות בסנדליהן לדוכן.....5
- ה. הלכתא למשיחא.....6
- ה. שאין עונין אמן במקדש.....6
- ו. ברכות כהן גדול כיצד חזן הכנסת נוטל ספר תורה ... נותנה לכהן גדול וכ"ג עומד ומקבל וקורא אחרי מות ... קורא על פה.....7
- א. ומברך עליה שמונה ברכות ... ועל שאר התפלה.....8
- ב. אין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד בלבד ... בעזרת נשים.....9

דף מ.

## הלכה למעשה

### א. כלום יש לך עבד שמברכין אותו ואינו מאזין

בשעה שמברכין<sup>1</sup> הכהנים ברכת כהנים אין לעם לומר שום פסוקים<sup>2</sup>, שטוב להם יותר שישתקו ומכוונין לברכה שמברכין אותם הכהנים, ואם אומרים פסוקים אינם יכולים לבזין לברכה.

ויש אומרים עכשיו שמנגנין הכהנים ומאריכין הרבה אין קפידא לומר פסוקים, אך יותר טוב שלא לאומרם, וכן עיקר<sup>3</sup>.

<sup>1</sup> שו"ע ונו"כ קב"ח כו

<sup>2</sup> דכלום יש עבד שמברכין אותו ואינו מאזין, כמבואר בגמ' מ"ב שם קב

<sup>3</sup> וב"ב האחרונים דכן עיקר וכתבו המ"א והמ"ז דהאומרן יאמר בשעה שש"ץ מקרא לפני הכהנים וא"ר מגמגם גם בזה ע"ש וכן הנהיג הגר"א שלא לאמרן (מע"ר) ומכ"ש שיש לזהר שלא לומר הפסוקים בקול כמו שעושים ההמון ובפרט מה שחזרין המלות מתיבת יברכך ולהלן וזהו טעות שלא נזכר בשום מקום מנהג זה. מ"ב שם קג

# הַלְכָה לַמַּעֲשֵׂה וּלְמַשִּׁיחָא בְּרַף הַיּוֹמִי

## מַסַּכְת סוּטָה

מיהו רבון העולמים אומרים, בשעה שהכהנים מנגנים ׳ דוישמרך, ו׳ דויחנך, ול׳ דשלום כיון כבר סיימו כל אותה הברכה ואינם צריכים העם לכיון עוד למה שיאמרו הכהנים, וגם הכהנים כוונתם באותו ניגון שמאריכין כדי שיוכלו העם לומר רבון העולמים אני שלך וחלומותי שלך וכו׳.

וכבר התבאר במסכת ברכות דף נה: שעפ״י כתבי האר״י ז״ל אין לומר הרבש״ע ג׳ פעמים אלא פעם אחת בשעה שהכהנים אומרים וישם לך שלום, וכן המנהג בארץ ישראל.

וכן אסור ללמוד<sup>4</sup> או להתפלל<sup>5</sup> או לומר תהילים ולעיין בספרים אלא יש לעמוד בשתיקה ולכוין לברכה, ואף אם אינו מתפלל במנין זה והוא כבר שמע ברכת כהנים במנין שלו, מ״מ אסור כל הנ״ל זולת אם לומד תורה בעיון וההפסקה תגרום להפרעה בהמשך לימודו דאז אין חייב להפסיק אם כבר שמע ברכת כהנים במנין שהתפלל בו.

כהן אינו רשאי<sup>6</sup> להוסיף מדעתו, יותר על השלשה פסוקים של ברכת כהנים, כגון<sup>7</sup> שמוסיף על ברכת כהנים ברכת יִסֵּף עֲלֵיכֶם כָּכֶם אֶלֶף פַּעַמִּים וגו׳ (דברים א פסוק יא), בין בתוך הברכה ובין אם סיים את הברכה<sup>8</sup>. ואם הוסיף, עובר על בל תוסיף. וכן אם גרע מהברכות עבר על בל תגרע<sup>9</sup>.

ודוקא להוסיף פסוק אחר אסור<sup>10</sup>, אבל לומר ברכת כהנים כמה פעמים אינו משום בל תוסיף שאין שייך בל תוסיף בעשיית המצוה שתי פעמים.

ומשום כך כהן שנשא כפיו והולך לבית כנסת אחר ומצא ציבור אחר שלא הגיעו עדיין לברכת כהנים, יכול לישא את כפיו פעם אחרת. אולם אינו חייב כיון שכבר נשא כפיו פעם אחת ואם לא יישא אינו נחשב כמבטל עשה<sup>11</sup>. אולם כיון שמקיים מצוה מברך אשר קדשנו בקדושתו וכו׳.

י״א<sup>12</sup> שכהן המתפלל שמונה עשרה, אם אין שם כהן אחר בביהכ״נ צריך להפסיק ולעלות לדוכן, כדי שלא תבטל הנשיאת כפים, אם מובטח לו שיחזור לתפלתו<sup>13</sup>, ואם אין מובטח, לא יפסיק<sup>14</sup>, ואחר שיגמור, ירד מהדוכן ויגמור תפלתו, ואם יש שם כהן

<sup>4</sup> בה״ט סקמ״ו בשם שכנה״ג ופר״ח.

<sup>5</sup> יוסף אומץ אות תת״ו, ובשו״ת רבבות אפרים ח״א סי׳ צ״ה מסתפק אם שומע ממנין אחר קדיש או קדושה וברכו ושאר אמנים שלא יענה, דהא לכמה מן הפוסקים קבלת ושמיעת הברכה ע״י הקהל מ״ע מן התורה הוא, ובס׳ הליכות שלמה פ״י אות ד׳ בשם הגרש״ז אויערבאך זצ״ל שאין להפסיק לקדיש וקדושה בשעה שהכהנים מברכים.

<sup>6</sup> בית ברוך על חיי״א ס״ק קמ״ו.

<sup>7</sup> שו״ע ונו״כ שם כז

<sup>8</sup> לבוש שם

<sup>9</sup> מ״ב שם קד

<sup>10</sup> מ״ב שם קה

<sup>11</sup> מ״ב שם קד

<sup>12</sup> ואפילו באותו צבור נופא שנושאין כפים בשחרית ומוסף בשבת ויום טוב, מכל מקום לית עליו חיובא מן התורה לעלות בכל פעם, ואף על פי כן לענין ברכה פשוט דצריך לברך בכל פעם, ואין פוצה פה ומצפצף, עיין שם בתשובת מהר״ם מינץ סימן י״ב מ״ב שם קו שער הציון שם ס״ק פא

<sup>13</sup> מ״א בשם רדב״ז וש״א

<sup>14</sup> שער הציון שם ס״ק פג

<sup>15</sup> ואם אמרו לו קודם רצה עלה, צריך לעלות, אפילו אינו מובטח דעובר בעשה. שער הציון שם

# הלכה למעשה ולמשיחא בדרה היומי

## מסכת סוטה

אחר אינו פוסק מתפלתו, אם לא שאמרו לו עלה לדוכן או טול ידיך, שאז אפילו יש שם כהנים אחרים צריך להפסיק ולעלות<sup>16</sup>. ויש מפקפקים<sup>17</sup> בהיתר זה אפילו באמרו לו עלה, שאע"ג שתפלה דרבנן היא מ"מ אפשר שהעמידו חכמים דבריהם אפילו במקום עשה, שלא להפסיק בתפילה, אולם אם הגיע בתפלתו למקום ברכת כהנים, מותר לו לעקור רגליו ולעלות לדוכן, שבמקום זה לא מקרי הפסק. וגם זה דוקא אם הוא מובטח שלא תטרף דעתו ויחזור לתפלתו, ובלא"ה אסור בכל גווני להפסיק בתפלה.

ולכו"ע<sup>18</sup> כל מקום שמפסיק בתוך התפלה כדי לעלות לדוכן, צריך לעקור רגליו קצת בתוך התפלה כשאומר הש"ץ רצה, אבל אם לא עקר רגליו כשאומר הש"ץ רצה אינו רשאי לעלות.

<sup>16</sup> ואפילו אין מובטח שיחזור לתפלתו צריך להפסיק ולעלות אם אמרו לו, משום דעובר בעשה אם אינו עולה.

שער הציון שם ס"ק פד מהדרך החיים

<sup>17</sup> דעת הא"ר וכן דעת הגאון יעב"ץ בסידורו

<sup>18</sup> מ"ב שם קו

# הלכה למעשה ולמשיחא בדרה היומי

## מסכת סוטה

ואם עומד הכהן באמצע קריאת שמע או ברכותיה, אם יוכל למהר קצת בתפלתו ולהספיק לעמוד בין הפרקים יעשה כן ויעלה לדוכן, אפילו יש שם עוד כהנים<sup>19</sup>, אך אם ירצה יוכל לצאת מביהכ"נ קודם רצה כשיש שם כהנים אחרים, כשיודע שיעלה לדוכן אח"כ במנין אחר. ואם עומד באמצע הפרק ולא יוכל להספיק ולהגיע לבין הפרקים, אזי אם יש עוד כהנים בביהכ"נ יצא קודם רצה, ואם אין שם כהן אלא הוא יפסיק ויעלה לדוכן משום כבוד הציבור והרי דינו כמשיב מפני הכבוד<sup>20</sup>.

ואם אמרו לו לעלות או ליטול ידיים, בכל ענין עולה לדוכן ונושא כפיו ואף באמצע הפרק<sup>21</sup>, כי אם לא יעלה עובר בעשה. ואם עומד הכהן באמצע פסוקי דזמרה עולה לדוכן בכל ענין אף שיש כהנים אחרים ואף שכבר עלה לדוכן באותו יום.

כהן שלא<sup>22</sup> התפלל עדיין ומצא צבור מתפלל, נושא כפיו ואין התפלה מעכבתו. ואם רואה שכשיעלה לדוכן יעבור זמן התפלה, ילך לחצר ביהכ"נ ויתפלל שם אבל, אם א"ל קודם רצה עלה צריך לעלות, שאם לא יעלה עובר בעשה דאורייתא ודחי תפלה דרבנן, ואם לא קרא ק"ש ורואה שכשיעלה לדוכן יעבור זמן ק"ש ילך ג"כ לחצר ביהכ"נ ויקרא ק"ש, ואם א"ל קודם רצה עלה יקרא פסוק ראשון ויעלה וישא כפיו<sup>23</sup>.

## ב. בזמן ששליח צבור אומר מודים העם ... אומרים ... מודים אנחנו לך ... הילכך נימרינהו לכולהו

כשיגיע הש"ץ<sup>24</sup> למודים שוחין הציבור, כדי להכניע לפניו יתברך בשעת הודאה, אף על פי ששחו כבר במודים כשהתפללו בלחש, חוזרין ושוחין עם הש"ץ, כדי שלא יראו ככופרים במי שהש"ץ מודה לו, ואומרים מודים דרבנן. ובעוד שאומרים הציבור מודים דרבנן, שוחה גם הש"ץ ומתפלל לפניו<sup>25</sup>, ובעוד שהציבור שוחין אומרים מודים דרבנן עד סופו, הכל בשחיה<sup>26</sup> וי"א שזוקף מעט כשאומר השם עד סופו ואז יכרע<sup>27</sup>. וי"א שאין צריך לשחות רק עד שאתה הוא ד' אלהינו ואח"כ יזקוף<sup>28</sup>.

ונקרא מודים דרבנן מפני שהוא תיקון הרבה חכמים, כל אחד הוסיף על שלפניו, וזה נוסחו

<sup>19</sup> שו"ת הלכות קטנות ח"א סי' ס"ד, ועיין שו"ת צי"א חט"ו סי' ז' דמ"מ אם עוקר רגליו ועולה לדוכן ג"כ לא משתבש אף שיש כהנים אחרים כי כן משמעות סתימת הפוסקים, עיין שם.

<sup>20</sup> נשי"כ כהלכתה פי"ז הערה כ"ט עיין שם

<sup>21</sup> כה"ח סי' נ"א סקב"ה

<sup>22</sup> שו"ע ונו"כ שם כט

<sup>23</sup> מ"ב שם קז

<sup>24</sup> שו"ע ונו"כ קכו א

<sup>25</sup> ואין צריך להמתין שיסיימו הציבור. מ"ב שם ג

<sup>26</sup> רמ"א ולבוש שם

<sup>27</sup> מ"ב שם ה מהמהרש"ל ובביאור הלכה שם ד"ה ויש כתב שהחיי"א תפס כן לעיקר, אבל מנהג העולם כרמ"א

כמש"כ במ"ב שם ה

<sup>28</sup> היאור הלכה שם ד"ה הכל בשחיה

# הַלְכָה לַמַּעֲשֵׂה וּלְמַשִּׁיחָא בְּדֵף הַיּוֹמִי

## מסכת סוטה

מוֹדִים אֲנַחְנוּ לָךְ. שְׁאַתָּה הוּא יְדוּד אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ. אֱלֹהֵי כָל בָּשָׂר. יוֹצֵרנוּ יוֹצֵר בְּרָאשִׁית. בְּרָכוֹת וְהוֹדָאוֹת לְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל וְהַקְדוֹשׁ. עַל שֶׁהַחַיִּיתָנוּ וְקִיַּמְתָּנוּ. בֵּן תַּחֲנוּנוֹ וְתַקִּימָנוּ. וְתַאֲסוֹף גְּלִיטֵינוּ לְחַצְרוֹת קִדְשֶׁךָ. לְשִׁמּוֹר חֻקֶּיךָ. וְלַעֲשׂוֹת רְצוֹנְךָ. וְלַעֲבֹדְךָ בְּלִבֵּב שָׁלֵם. עַל שֶׁאֲנַחְנוּ מוֹדִים לָךְ<sup>29</sup>. בְּרוּךְ אַל הַהוֹדָאוֹת לֵלֵא הַזְכָּרַת הַשֵּׁם<sup>30</sup>, וְלֹא יִשְׁחֹ יוֹתֵר מִדָּאִי מִשּׁוּם דְּמַחְזִי כִּיּוֹהֵרָא.

### ג. לַעֲוֹלָם תֵּהֵא אֵימַת צָבוֹר עַלֶיךָ שֶׁהָרִי כַהֲנִים פָּנִיהֶם כִּלְפֵי הָעָם וְאַחֲזִירֵיהֶם כִּלְפֵי שְׂכִינָה

הַכַּהֲנִים מַחֲזִירִים כִּלְפֵיהֶם כִּלְפֵי הָעָם<sup>31</sup>, אֲפִילוּ אִם בֶּכֶךְ מִפְּנִים אֵת גִּבּוֹם לְאֶרֶץ הַקּוֹדֶשׁ מִפְּנֵי כְבוֹד הַצִּיּוֹר, וְאֲפִילוּ הָאֶרֶץ פְּתוּחַ אֵינָם צָרִיכִים לְסִגּוֹר דִּלְתוֹתָיו.

### ד. דַּאִין הַכַּהֲנִים רִשְׁאִין לַעֲלוֹת בְּסַנְדְּלֵיהֶן לְדוֹכֵן

כִּבְר הַתְּבֵאֵר בְּמַסַּכַּת רֵאשׁ הַשָּׁנָה דָּף לֹא: שֶׁתִּקְנַת חַכְמִים<sup>32</sup> הִיא<sup>33</sup> שֶׁלֹּא יַעֲלוּ כַהֲנִים לְדוֹכֵן בְּסַנְדְּלִים, אוֹ בְּמַנְעֵלִים גְּזִירָה<sup>34</sup> שְׁמַא תִּפְסֵק לְאַחַד רְצוּעוֹת הַסַּנְדֵּל אוֹ הַמַּנְעֵל, וְיִתְיַרֵּא שֶׁלֹּא יִתְלוּצְצוּ עֲלָיו, וְיִשֵּׁב לְקִשְׁרָהּ וְחִבְרָיו מְבָרְכִין, וְיִבְאוּ לֹמֵר עֲלָיו שֶׁהוּא בֶן גְּרוּשָׁה אוֹ בֶן חִלּוּצָה, וּלְפִיכֶךְ הֵלֶךְ וְיִשֵּׁב לוֹ. וְכֵן מִשּׁוּם כְּבוֹד הַצִּיּוֹר, בְּמַנְעֵלִים שְׂרָגִילִים לִלְכַּת בָּהֶם בְּשׁוּקִים וּבְרַחוּבוֹת, שֶׁמְלוּכִים בְּטִיט וּכְדוֹ.

וְאֲפִילוּ מַנְעֵלִים שֶׁאֵין בָּהֶם רְצוּעָה מִקּוֹשֶׁרֶת אֲסוּר, שֶׁלֹּא חִלְקוּ חַכְמִים בְּגִזְרָתָם בֵּין מַנְעֵל לְמַנְעֵל. וְלִכְנָעֵלִי בֵּית (שֶׁאֵין הוֹלְכִים עִמָּהֶם בְּרַחוּבוֹת וּבְשׁוּקִים) הַעֲשׂוּיִים מִעוֹר אֶפֶס אִם אֵין לָהֶם רְצוּעוֹת קִשְׁרָה, אוֹ שֶׁעֲשׂוּיִים מִבָּר, גּוֹמִי וּכְדוֹ אֶךְ יֵשׁ לָהֶם רְצוּעוֹת קִשְׁרָה, אֵין לַעֲלוֹת עִמָּהֶם לְדוֹכֵן<sup>35</sup>.

אֲבָל גְּרִבִּיִּים מוֹתֵרִים אֲפִילוּ שְׁקוּשְׁרִים אוֹתָהּ בְּרְצוּעָה, אֵין חוֹשְׁשִׁין שְׁמַא תִּפְסֵק הַרְצוּעָה וְיִשֵּׁב לְקִשְׁרָה, שֶׁלֹּא חֲשָׁשׁוּ חַכְמִים אֲלֵא בְּרְצוּעוֹת סַנְדֵּל שְׁגָנָא הוּא לוֹ

<sup>29</sup> כְּלוּמַר נֹזֶכֶה שֶׁתִּקְיִמָנוּ וְתַחֲנוּנוּ וְכו' בְּזִכְרוֹת שֶׁאֵנָּה מוֹדִים לָךְ תְּמִיד וְנִשְׁמָעִים לְעִבּוּדְךָ לְבוֹשׁ שֵׁם

<sup>30</sup> וְדַעַת הַגֵּרָא לֹמֵר בֵּא"י אֵל הַהוֹדָאוֹת וְהַעוֹלָם לֹא נִהְיָ בֵּן. מ"ב שֵׁם ד'

<sup>31</sup> כִּה תִּבְרַכּוּ מִעֲרֵכָה ה' ס' ג'.

<sup>32</sup> שו"ע ונו"ב קכח ה'

<sup>33</sup> לְשׁוֹן הַרְמַב"ם (תְּפִילָּה יֵד הַלֵּכָה ו') מִתְקַנֵּת עוֹרָא שֶׁלֹּא יַעֲלוּ הַכַּהֲנִים לְדוֹכֵן בְּסַנְדְּלֵיהֶן אֲלֵא עוֹמְדִין יַחְפִּין. וְעֵינִין כֶּס"מ וּמ"מ ט"ס יֵשׁ בְּדַבְרֵי רַבֵּינוּ דֵּהָא אֲמַרְיָן בַּהֲנִי דוֹכְתִי דְּתִקְנַת רִיב"ז הִיא וְגַם בְּמִרְבּוּבָה (ב"ק דף פ"ב). בְּעֶשֶׂר תִּקְנֹת שֶׁהִתְקִין עוֹרָא לִיתָא לֵהָא אֲלֵא כֶךְ צָרִיךְ לְגָרוֹם וּמִתְקַנֵּת רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן זְכַאי שֶׁלֹּא יַעֲלוּ הַכַּהֲנִים וְכו'.

<sup>34</sup> מ"ב שֵׁם טו'

<sup>35</sup> שו"ת רַבְבּוֹת אֲפִרִּים דְּכַמּו"כ גְּרִבִּיִּים מִבְּד עֵבֶה שֵׁיִשׁ בָּהֶם רְצוּעוֹת וְקִשְׁוֹרִים נִרְאֵה דֹאסוֹר לַעֲלוֹת עִמָּהֶם לְדוֹכֵן.

# הלכה למעשה ולמשיחא בדרה היומי

## מסכת סוטה

ומתלוצצין עליו כשסנדלו מותרת, אבל בהתרת רצועה שקושרין בה בתי שוקיים אין בה גנאי כל כך.

ויש אומרים שמכל מקום אם הם של עור אסורים שבכלל מנעל הם, ובמנעלים לא חלקו ואסרו אפילו אין בו רצועה כלל, ואם הם של בגד מחופה עור אינם בכלל מנעל לענין זה ומותרים, ואפילו של עור לבד אם הם בתי שוקיים ומכנסים יחד כיון שמגיעים עד המתניים אינן בכלל מנעלים.

טוב ליזהר להצניע המנעלים תחת הספסלין שלא יהיה מגולים ונראין מפני כבוד הצבור, ויחלצם קודם נטילה. אך כשאפשר לו לחלצם אחר נטילה ושלא יגע בהם, יכול לחלצם אחר נטילה<sup>36</sup>.

אין נכון לעלות לדוכן יחף ממש שהוא דרך גנאי, שאין רגילין בזמן הזה לילך יחף לפני גדולים, אלא יש לילך בגרביים, וכן המנהג<sup>37</sup>.

דף מ:

## הלכתא למשיחא

### ה. שאין עונין אמן במקדש

כבר התבאר לעיל דף לו. שברכת כהנים במקדש<sup>38</sup> כהן אחד מקריא לפניהם הפסוקים מלה במלה והם עונים אחריו כמו בגבולין עד שישלימו שלשה הפסוקים, וכשישלימו כל העם עונים פרוך יהי אלהי ישראל מן העולם ועד העולם ורק בגבולין עונין אמן אחר כל פסוק ובמקדש אין עונין אמן<sup>39</sup> אחר כל פסוק לפיכך נעשו כולם ברכה אחת.

ומניין שאין עונין אמן במקדש<sup>40</sup>, שנאמר כשנתאספו אל המקדש כל בני הגולה בנחמיה (ט פסוק ה) קומו פרכו את ה' אלהיכם מן העולם עד העולם ויברכו שם פבורך ומרומם על כל פרכה ותהלה, כלומר שעל כל ברכה היו

<sup>36</sup> מ"ב שם טו

<sup>37</sup> מ"ב שם יח

<sup>38</sup> רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק יד הלכה ג

<sup>39</sup> וכתב המאירי בשם הערוך, הטעם, שמלת אמן סוף ברכה, ואין סוף לברכותיו של הקדוש ברוך הוא. והומר הדבר מפני שהיו מזכירים שם המפורש. והרדב"ז (סי' יח) כתב, שעל פי הסוד לא היו צריכים לעניית אמן במקדש. והמהרש"א כתב מפני שאמין הוא צירוף שני השמות הוי' ואדני לפיכך זה שייך בגבולין שאין קוראים השם בכתבו ולא במקדש ע"ש וק"ל דא"כ אחרי מות שמעון הצדיק יענו אמין ועיין בערוך השולחן אורח חיים סימן קכח סעיף כז ולענ"ד דאמין הוא מהזק הברכה שיוורד השפע דרך בית אלהים וזה שער השמים אבל העומדים ומברכים שם כבר ירדה השפע מהמקור.

<sup>40</sup> ערוך השולחן העתיד הלכות תמידין ומוספין סימן קיג סעיף ד

# הלכה למעשה ולמשיחא בדרה היומי

## מסכת סוטה

עונין (תהלים קו פסוק מח) בְּרוּךְ יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם, ולהפסיק בפסוק זה אי אפשר להפסיק בין ברכה לברכה באריכות כזה ולכן נעשו כולם ברכה אחת.

ובשעה שמזכירין את השם אומרים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, ומ"מ אין זה הפסק כיון שבסוף הפסוק לא הפסיק.

י"א<sup>41</sup> שבזמן בית שני הוא שלא ענו אמן ועזרא הוא שתיקן זה, וי"א<sup>42</sup> שאף בבית ראשון לא ענו אמן. יש מהראשונים<sup>43</sup> שכתב שבתפלה בלבד לא ענו אמן, אבל בשאר ברכות היו עונים במקדש, כמו שמצינו: (נחמיה ח פסוק ו) וַיִּבְרַךְ עֶזְרָא אֶת יְהוָה אֱלֹהֵים הַגָּדוֹל וַיַּעֲנוּ כָל הָעָם אָמֵן וגו'.

## ו. ברכות כהן גדול כיצד חזן הכנסת נוטל ספר תורה ... נותנה לכהן גדול וכ"ג עומד ומקבל וקורא אחרי מות ... קורא על פה

כבר התבאר במסכת יומא דף סח: שביום הכפורים כיון שהגיע שער המשתלח לצוק שבמדבר, יצא כהן גדול לקרות בתורה ויצא לעזרת הנשים כדי שיוכל לשבת<sup>44</sup>.

כיצד הוא קורא<sup>45</sup> יושב בעזרת הנשים וכל העם עומדין לפניו<sup>46</sup>, וחזן הכנסת<sup>47</sup> נוטל<sup>48</sup> ספר תורה שבית הכנסת היה סמוך לעזרה בהר הבית, ונותנו לראש הכנסת<sup>49</sup> וראש הכנסת נותנו לסגן והסגן נותנו לכהן גדול, וכל

<sup>41</sup> רש"י תענית טז ב ד"ה מנין ויומא סט ב ד"ה ויברך, ועי' תו"י וריטב"א יומא שם בדעת רש"י.

<sup>42</sup> תו"י וריטב"א יומא שם

<sup>43</sup> מאירי ברכות סג בשם גדולי המפרשים. וצ"ל שברכת כהנים דינה כתפלה

<sup>44</sup> כיון שבעזרה אין ישיבה אלא למלכי בית דוד בלבד

<sup>45</sup> רמב"ם הלכות עבודת יום הכיפורים פרק ג הלכה י

<sup>46</sup> מדנקט שם חזן הכנסת נוטל ס"ת ונותנו לראש הכנסת וראש הכנסת נותנו לסגן והסגן נותנו לכה"ג וכה"ג עומד ומקבל ומדלא נקט עומד ג"כ אצל חזן הכנסת ושאר אינך אלמא משמע דהם היו עומדים אף שלא מחמת הס"ת ואולי הוא משום כבודו של כה"ג דומיא דמלך. הר המוריה ומהרשד"ם או"ח סימן א' כתב דרבינו מודה למעמו של ר"ל ואף דדברים שבכתב אין אתה רשאי לאומרן בע"פ מ"מ ביותר יש לחוש לברכה שא"צ ולכך לא חשו לדברים שבכתב וכו' ונסתייע מדברי התוס'.

<sup>47</sup> שמש הכנסת שמורה עסקי הכנסת עליו להכניס ולהוציא להפשיט את התיבה ולהכין. ר' עובדיה מברטנורא מסכת סוטה פרק ז משנה ז

<sup>48</sup> ובירוש' בכל אתר את אמר הולכין אחר התורה והבא את אמר מוליכין את התורה אצלן אלא ע"י שהן בני אדם גדולים התורה מתעלה בה. מלאכת שלמה מסכת יומא פרק ז משנה א

<sup>49</sup> על פיו נחתכים כל צרכי הכנסת, מי מפטיר ומי פורס על שמע ומי עובר לפני התיבה. ר' עובדיה מברטנורא מסכת יומא פרק ז משנה א

# הַלְכָה לַמַּעֲשֵׂה וּלְמַשִּׁיחָא בְּדֶף הַיּוֹמִי

## מַסְבַּת סוּטָה

זה משום כבוד כהן גדול להראות שיש הרבה שררות תחתיו והוא על כולם<sup>50</sup>.

וכהן גדול עומד משום כבוד התורה, ומקבל עומד וקורא אחרי מות ואך בעשור שבפרשת מועדות שבפרשת אמור עד סוף הענין, וכיון שהכל ענין אחד וא"צ להפסיק בכדי שיפסיק התורגמן יכול לגלול, בין שתי פרשיות אלו. וגולל את התורה ומניחה בחיקו ואומר יותר ממה שקראתי לפניכם כתוב כאן, משום פגמה של תורה שלא יחשבו שהספר תורה חסרה פרשה, כיון שצריך לקרות על פה. כמו שיבואר להלן דף מא.

ובעשור שבחומש הפקודים עד סוף הענין דהיינו קרבנות המוספין דהיינו פרשת פינחס קורא אותו על פה<sup>51</sup>, ולמה קורא על פה שאין גוללין ספר תורה בציבור מפני כבוד צבור שהיה צריך להפסיק יותר מכדי שיתרגם המתורגמן ואין זה כבוד הצבור שימתינו לו, ולמה לא יקרא בספר אחר, לפי שאין אחד קורא בשני ספרים משום פגם ראשון. ועוד שיחא צריך לברך פעם שנית ויהא ברכה שאינה צריכה<sup>52</sup>. כמו שיבואר להלן דף ע.

## א. ומברך עליה שמונה ברכות ... ועל שאר התפלה

בעת שהכהן הגדול קורא מברך לפניו "אשר בחר בנו" ולאחריה "אשר נתן לנו" כדרך שמברכין בבית הכנסת<sup>53</sup>, ומוסיף לאחריה שבע ברכות ואלו הן – רצה ה' אלהינו וכו' וחותרם שאותך לבדך ביראה נעבוד, מודים אנחנו לך וכו' וחותרם הטוב שמך ולך נאה להודות, סלח לנו אבינו כי חטאנו וכו' וי"א<sup>54</sup> שאינו אומר סלח וכו' אלא אומר מחול לעונותינו (כמו שאנו אומרים בתפלתנו ביוה"כ). ולשתי הדאות חותרם בה בא"י מוחל עונות עמו ישראל ברחמים, הרי שלש ברכות כתקנן.

ומברך על המקדש ברכה בפני עצמה יהיה עניינה שיעמוד המקדש ושכינה בתוכו וחותרם בה בא"י שוכן בציון, וי"א<sup>55</sup> שחותם ברוך אתה ה' הבוחר

<sup>50</sup> רא"ש שם

<sup>51</sup> התוס' ישנים בריש פרק בא לו הקשו על זה מדאמרינן דברים שבכתב אי אתה רשאי לאמרן על פה ותיירצו דההוא מצוה מן המובחר הוא. ועוד כתבו בשם ריב"א שכיון שאינו מגיד אלא עבודת היום קורא ע"פ עיין שם באורך. והרב מקראי קדש דף קכ"ד מפני קושיא זו הוכיח דההיא דדברים שבכתב וכו' אינו אלא מדרבנן עיין שם ובס' ישרש יעקב בגיטין הניח קושיא זו בצ"ע עיין שם ואשתמיט מיניה תוס' הנזכר גם הרב זרע יעקב נר"ו בתשובה סי' א' לא ראה דבריהם אלו עיין שם ועיין מ"ש הרב ברכי יוסף נר"ו באו"ח סי' מ"ט. ארץ יהודה שם.

<sup>52</sup> הרמב"ם לא הביא טעם זה והרא"ש הביאו

<sup>53</sup> רמב"ם שם הלכה יא

<sup>54</sup> רש"י במשנה שם

<sup>55</sup> דעת הרא"ש

# הלכה למעשה ולמשיחא ברך היומי

## מסכת סוטה

במקדש. ומברך על ישראל ברכה בפני עצמה עניינה שיושיע ה' את ישראל ולא יסור מהן מלך וחותרם בה בא"י הבוחר<sup>56</sup> בישראל, ומברך על הכהנים ברכה בפני עצמה עניינה שירצה המקום מעשיהם ועבודתם ויברכם וחותרם בה בא"י מקדש הכהנים, וי"א<sup>57</sup> ברוך אתה ה' הבוחר בכהנים ואחר כך אומר תפלה ותחנה ורנה ובקשה כפי מה שהוא רגיל וחותרם הושע ה' עמך ישראל שעמך ישראל צריכין להושע בא"י שומע תפלה.

## ב. אין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד בלבד ... בעזרת נשים

אסור לכל<sup>58</sup> אדם לישב בכל העזרה, י"א שהוא משום<sup>59</sup> שנצטוינו (ויקרא יט פסוק ל) ומקדשי תיראו שצונו לירא מן הבית הזה הרמוז אליו מאד מאד עד שנשים בנפשנו משא הפחד והיראה<sup>60</sup>, וזה חובה תמיד ואפילו בזמננו זה שהוא חרב בעונותינו שרבנו. וי"א<sup>61</sup> שאיסור זה אינו אלא מדבריהם<sup>62</sup>.

ואין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד בלבד שנאמר (שמואל ב ז פסוק יח) וַיָּבֹא הַמֶּלֶךְ דָּוִד וַיֵּשֶׁב לְפָנָי ה', והסנהדרין שהיו יושבין בלשכת הגזית לא היו יושבין אלא בחציה של חול.

מלכי ישראל אין להם ישיבה בעזרה<sup>63</sup>. ולא רק למלכי ישראל שהיו בזמן מלכי בית דוד, אלא אף למלכי ישראל שמלכו אחרי שפסקה מלכות בית דוד<sup>64</sup>, כגון מלכי בית חשמונאי, לא הותרה להם הישיבה, ולפיכך אמרו בגמרא, שזו ששינו שהמלך בשעת

<sup>56</sup> ברא"ש הוסיף בעמו ישראל

<sup>57</sup> דעת הרא"ש

<sup>58</sup> רמב"ם הלכות בית הבחירה פרק ז הלכה ו, רמב"ם הלכות מלכים פרק ב הלכה ד

<sup>59</sup> רמב"ם סה"מ עשה כא חינוך רנד ועיין רש"י יומא סט: שלמד איסור זה ממה שנאמר: לעמוד לשרת, וכן: העומדים שם לפני ה'. ועי' בגבורת ארי שם כה א שתמה, שאין ללמוד משירות ששירות ודאי אינו אלא בעמידה.

<sup>60</sup> וכבר התבאר במקומות מן התלמוד (יומא כה א, סב ב סוטה מ ב ובתוס' ויש"נ) שאינו מותר כלל לשבת בעזרה אלא למלכי בית דוד בלבד. וזה כלל לאמרו יתעלה ומקדשי תיראו. סה"מ שם

<sup>61</sup> או"ז ח"ב סי' רכז. ועי' תוס' זבחים טז א שנסתפקו בדבר. ועי' מל"מ בית הבחירה פ"ז ה"ו, וקרית ספר חגיגה פ"ג.

<sup>62</sup> ועיין משנה למלך שם וראיתי לרש"י ז"ל בפרק חלק (דף ק"א) שכתב גמירי דאין ישיבה הלכה למשה מסיני ולא מקרא אך בפ"ב דיומא (דף כ"ה) ובפ"ז (דף ס"ט) כתב אין ישיבה בעזרה דכתיב לעמוד ולשרת העומדים שם לפני ה' כו' אלמא מקרא נפקא לן. ומיהו יש ליישב דהני קראי אסמכתא נינהו אך מאי דקשיא לי הוא מ"ש רש"י פ"ז דסוטה (דף מ') אין ישיבה בעזרה דאין כבוד שמים בכך ואפי' מלאכי השרת אין להם ישיבה כו' נראה דס"ל דמדרבנן הוא איסור זה.

<sup>63</sup> ועיין מעשה רקח הלכות בית הבחירה פרק ז הלכה ו שהביא דעות שאיסורו דרבנן ולפ"ז קשה קצת דלמה לא הותר גם למלכי ישראל כיון דאין האיסור אלא מדרבנן וגדול כבוד הבריות שדוחה ל"ת של תורה מכ"ש איסור דרבנן ומכ"ש מלך דבעינן שתהא אימתו עליך.

<sup>64</sup> כדלהלן מא א

# הַלָּכָה לַמַּעֲשֵׂה וּלְמַשִּׁיחָא בְּדֵף הַיּוֹמִי

## מַסַּכְת סוּטָה

מצות הקהל היה יושב בעזרה, היינו בעזרת נשים דוקא. ובירושלמי אמרו שהמלך "סמך לו בכותל וישב לו", היינו שעמד עמידה שיש בה סמיכה, שאינה בכלל ישיבה.

לא נאסרה הישיבה בעזרה אלא מעזרת ישראל ולפנים, אבל מעזרת ישראל ולחוץ, היינו בעזרת נשים ובהר הבית, שלא נתקדשו בקדושת עזרה, הישיבה מותרת, ואפילו חלל שער ניקנור העולה מעזרת נשים לעזרת ישראל לא נתקדש ומותר לישוב שם<sup>65</sup>.

יש אומרים<sup>66</sup> שבכל דבר שהוא לצורך עבודה הותרה בו הישיבה, ולכן מותר לאכול קדשים בעזרה בישיבה, כי האכילה היא צורך עבודה, שעל ידי אכילת הכהנים הבעלים מתכפרים. ויש חולקים<sup>67</sup> וסוברים שאף לצורך עבודה לא הותרה הישיבה, אלא שכל דבר שאי אפשר לעשותו אלא בישיבה, והכתוב הצריכו לעשותו בעזרה, מותר לעשותו בישיבה, בין שהוא כהן ובין שאינו כהן<sup>68</sup>, ואכילת קדשים אסורה בישיבה, ולא הותרה הישיבה אלא באכילת קדשים קלים שנאכלים בכל העיר, וי"א שבאכילת קדשים יש לימוד מיוחד שהישיבה מותרת, שנאמר: למשחה, ודרשו: לגדולה, כדרך שהמלכים אוכלים, ובכלל זה שהאכילה תהיה בישיבה<sup>69</sup>.

<sup>65</sup> מנ"ח רנד

<sup>66</sup> תוס' יומא כה א מר"י בר אברהם, ד"ה אין ישיבה ועי"ש סח ב.

<sup>67</sup> תוס' יומא שם בתי' א.

<sup>68</sup> ולכן מותר לכהן גדול לישון בלשכת פרהדרין שבעה ימים קודם יום הכפורים, כיון שהכתוב הצריכו לפרוש שם קודם יום הכפורים, וכן מותר לכהנים לישון בעזרה בשעה שהם שומרים שם, כיון שהתורה הצריכתם לשמור בפנים העזרה, שנאמר: ואתה ובניך אתך לפני אהל העדות, ואי אפשר לשמירה בלי שינה כשהוא מתעייף. אבל הלויים לא היו שומרים בפנים העזרה, כיון שמותר להם לשמור בחוץ. וכן הזקן של בית דין שהיה מורה סדר הפייסות, אף על פי שהפייס הוא צורך העבודה, מכל מקום כיון שאפשר לעשותו מעומד, לא הותרה לו הישיבה בחציה של קודש, שלא הצורך של העבודה הוא המתיר אלא הכרחיותה של הישיבה.

<sup>69</sup> תי' שלישי בתוס' שם ועיין צפנת פענח למהר"ט פ' קרח הובא במל"מ בית הבחירה פ"ז ה"ו. שכל מי שבא להשתחוות ולזבוח במקדש מותר לו לישוב בעזרה. ועי"ש שתמה זו מניין לו.